

Kiirlaen

Kiirlaen on laen, mida iseloomustavad lühikesed tähtajad ja väikesed laenusummad. Lühikesi tähtaegu võimaldavad eelkõige elektroonilised kanalid ja mobiiltelefonid. Seetõttu on selline laenutoode maailmas eksisteerinud vaid kümnekond aastat. Tihti samastatakse kiirlaene ja SMS-laene, eriti kõnekeeles, kuigi tegelikult ei taotleta kiirlaene sugugi ainult SMS-i teel ning mõned kiirlaenufirmad seda ei võimaldagi.

[Kiirlaenu taotlemine](#) on traditsiooniliste pangalaenudega võrreldes kiire ja lihtne. Esmakordsel taotlemisel on vajalik isiku tuvastamine laenuteenuse pakkuja juures, pärast seda piisab vaid isiku tuvastamist läbi elektrooniliste kanalite ning minutite jooksul laekub laenusumma kliendi pangakontole. Sageli ei nõuta väiksemate summade laenamiseks käendusi ega muid tagatise peale sissetuleku, mille tõenduseks võidakse, kuid ei pruugita nõuda pangakonto väljavõtet.

Kuna kiirlaenude puhul ei ole laenajal laenu tagasisaamise suhtes sama suurt kindlust kui traditsioonilise tagatiste ja käendustega (panga)laenu korral, maandavad [kiirlaenufirmad](#) oma riske väikeste summade, lühikeste tähtaegade, kõrgete intresside ja lisatasudega. Laenu tähtajad jäävad üldjuhul mõne kuu piiresse ning aastane keskmine intressimäär ulatub 300–400%-ni. Eestis pakuvad kiirlaenudest ülevaadet mitmesugused laenuvõrdlusportaalid, mis võrdlevad Eesti kiirlaenude krediidi kulukuse määrasid.

Suhtelise uudsuse tõttu on kiirlaenuid ja eriti SMS-laenuid saanud rohkesti tähelepanu meedias, kuid leidnud vähe kajastamist õigusaktides. 2008. aastast on kiirlaene mõningal määral reguleeritud, kuid kiirlaenufirmadele esitatavad nõuded jäävad oluliselt alla näiteks pankadele esitatavatele. 2014. aasta alguse seisuga ei nõutud Eestis kiirlaenufirmadelt registreerimist ja nende üle ei teinud ühtset järelevalvet ükski riigiasutus.

Riigikogu rahanduskomisjonis 2014. aasta algul toimunud arutelul hindasid ministriumide esindajad kiirlaenuvõtjate arvaks Eestis 130 000 – 140 000, kuid pankade arvates võib mittereguleeritud tarbijakrediidi andjate teenuseid kasutanud isikuid olla kuni 180 000. Komisjonile antud ülevaate andmeil kasvas reguleerimata laenuuru maht eelnenud aasta jooksul 30%. 2014. aastal majandusministeeriumis valminud analüüsis esitatud andmete kohaselt on makse raskustes ligikaudu kolmandik kiirlaenufirmade klientidest, neist omakorda umbes pooled ehk 16% klientidest on pikaajalistes makseraskustes.

Kiirlaenude ohud

Taotlemise lihtsus ja summade väiksus tähendab, et laenu võtmisel on psühholoogiline barjäär madalam ja mõned inimesed ei kaalu laenuotsust piisavalt. Ka krediitiasutuste nõudmised laenuvõtja finantsseisundile on väiksemad kui suurte laenude korral. Sageli ei ole selline laenutoode õige meetod rahaprobleemide lahendamiseks, kuna väikese või ebakindla sissetuleku korral jääb järgmisel kuul endistviisi rahast puudu, senistele kuludele lisanduvad aga laen ja tavaliste pangalaenudega võrreldes suhteliselt kõrge intress. Veel halvemaks muutub olukord, kui üht kiirlaenu üritatakse tasuda järgmisega. Sellises olukorras on rohkem abi võlanõustaja poole pöördumisest.

Suur osa kiirlaenudega kaasnevatest probleemidest tuleb sellest, kui laenajad ei suuda laenu õigeaegselt tagasi maksta. Tihti on kiirlaenude viivised oluliselt kõrgemad kui intressid, samuti lisavad kiirlaenufirmad laenaja vastu esitatavatele nõuetele suured lisatasud, mistõttu nõutav summa kasvab pärast tähtaja ületamist palju järsemalt kui klient oleks oodanud. Seepärast on ühe uuringu kohaselt keskmine kohtusse jõudnud nõue ligi 550 eurot, samas kui keskmine laen on vaid 300 eurot – vahe on pea kahekordne.

Mõned kiirlaenufirmad praktiseerivad kliendile kahjulikke ja laenulepingus selgitamata raamatupidamisvõtteid, näiteks arvestatakse intressi laenu kogusummalt kuni selle täieliku tagastamiseni isegi juhul, kui laenaja on osa laenust juba ära maksnud.

Leidub kiirlaenufirmasid, mis kuuluvad samasse kontserni inkassofirmadega, mistõttu ühisel omanikul on vähem huvi laenude õigeaegse tagastamise vastu. Selline firma võib lubada endale riskantsemate laenude väljastamist ja suuremat hulka probleemseid kliente, sest osa kaotustest saadakse tagasi inkasso kaudu. Niisugune ärimudel ei soodusta kliendi laenuvõime adekvaatset hindamist.

Esimestel aastatel, mil kiirlaenuid Eesti turule jõudsid, esines kiirlaenude kuritarvitamise juhtumeid, kuna kiirlaenufirmade isikutuvastus oli nõrk. Eriti kerge oli kuritarvitada SMS-laene, mida algselt sõlmiti laenuvõtjat füüsiliselt tuvastamata – nii sai võõralt mobiililt tellida laenu oma pangakontole ja jätta laenu mobiiliomaniku kanda. Probleemide leviku tõttu on nüüdseks õigusaktides nõudmisi karmistatud ja iga kiirlaenufirma klient peab ennast kontoris füüsiliselt tuvastamas käima. Siiski on kiirlaenude regulatsioon Eestis üks Euroopa liberaalsemaid ning ajakirjanduses ja poliitikas arutletakse endiselt, kas seda ei peaks teiste riikide eeskujul karmistama.

2014. aasta jaanuaris pälvis meedia tähelepanu Swedbanki avalikustatud ja võlanõustajate väitel laialt levinud tava võtta kiirlaene laste pangakontodele, kui lapsevanema enda kontod on võlgnevuste tõttu blokeeritud. Ehkki mitme kiirlaenufirma esindajad kinnitasid, et nemad sellist laenamist ei luba, ei olnud avalikkusel võimalik teada saada, millised ettevõtted niisugustel tingimustel laene väljastavad. Nimelt ei pidanud Swedbank võimalikuks klientide andmeid avaldada, Eestis puudus aga järelevalveorgan, kel olnuks õigus taolisi andmeid pankadelt välja nõuda.

Levinumad pettused

Palutakse luba kasutada teise inimese arvelduskontot pangaülekande jaoks, tegelikult aga võetakse selle kaudu välja kiirlaenu.

Palutakse abi, kuna väidetavalt on kaotatud dokumendid ja rahakott ning sõber olevat valmis kandma raha abistaja arvele, kui too selle sularahaautomaadist välja võtab ja kätte annab. Isikukoodi, kontonumbri jms abil võetakse tegelikult [kiirlaenu](#), mis väidetakse olevat sõbralt või tuttavalt.

Helistatakse ajalehes ilmuva müügikuulutuse peale ja küsitakse isikuandmeid maksmiseks. Saadud andmete abil võetakse kiirlaenu. Seejärel helistatakse müüjale ja öeldakse, et kogemata kanti üle rohkem raha ning palutakse ülejääk tagasi maksta. Petis saab enamiku rahast kätte, tagasimaksmise kohustus jääb ohvrile.

Lubatakse abistada inimest, kes e-panganduses hästi ei orienteeru. Mingil ettekäändel minnakse pank ja avatakse tühi arveldusarve, mille internetipanga koodid jäävad petise kätte. Arve omanik ei kahtlusta midagi, kuna arvel pole raha, petis aga võtab selle kaudu välja kiirlaenu.